

Update project Duurzaam Luthers

Svz oktober 2023

Het project Duurzaam Luthers heeft als doelstelling 'een scenario uit te werken om het bewaren en inbrengen van de Lutherse traditie ten behoeve van het geheel van de Protestantse Kerk te waarborgen.' Aanleiding voor het project is dat Lutherse gemeenten alsmede de Lutherse Synodale commissie zich zorgen maken over de toekomst. Door de krimp van het aantal leden staat de vindbaarheid en de toekomst van de Lutherse traditie onder druk.

Het project is in februari 2023 gestart. In de 1^e fase is een plan van aanpak gemaakt om de genoemde doelstelling te realiseren. Dit plan bevat een eerste analyse van de Lutherse gemeenten in Nederland en een aanpak om de thema's die spelen te adresseren.

In deze notitie bespreken we de hoofdpunten van de analyse en de weg naar voren.

1. Analyse

De belangrijkste bevindingen van de analyse van de Lutherse gemeenten zijn:

- De Lutherse traditie neemt in de Protestantse Kerk een bijzondere plaats in, die het best omschreven kan worden als een 'status aparte'. De Lutheranen maken deel uit van het grotere geheel, de Protestantse Kerk, maar geïntegreerd voelen ze zich niet echt. Daardoor versterken de beide tradities elkaar onvoldoende en het gevaar bestaat dat de Lutherse traditie steeds meer uit het zicht raakt. Tegelijkertijd is er het verlangen om met elkaar het gesprek te voeren.
- Het Lutherse gedachtegoed, de traditie en de liturgie vormen een groot en rijk bezit dat aanspreekt. Echter, het gedachtegoed wordt niet/nauwelijks ontwikkeld en onderhouden: zo komt het gedachtegoed nauwelijks voor in de leerplannen van de opleidingen voor predikanten en kerkelijk werkers. Datgene waar de Lutherse gemeenten zich bij uitstek in onderscheiden, komt mede hierdoor niet tot zijn recht binnen de Protestantse Kerk en naar buiten toe ('een lamp onder de korenmaat').
- De bestuurskracht van de Lutherse gemeenten neemt af (net als in de volle breedte van de Protestantse Kerk). Dit is een belangrijk aandachtspunt en een grote zorg voor de Lutherse gemeenten. Er zijn op lokaal niveau te weinig mensen beschikbaar en degenen die zich wel willen inzetten, beschikken niet altijd over de kennis en vaardigheden die nodig zijn om een gemeente te besturen. Daarnaast weten gemeenten onvoldoende welke mogelijkheden er zijn voor ondersteuning en advies op dit gebied. Daardoor blijven de gemeenten veelal langdurig in hun eentje worstelen totdat het echt niet meer gaat.
- Wie welke verantwoordelijkheid heeft ten behoeve van de Lutherse gemeenten, is diffuus. De

wisselwerking en afstemming tussen de Synodale Commissie en de classes waar Lutherse gemeenten onder vallen, behoeft aandacht en verbetering, onder meer op het gebied van informatieuitwisseling.

- De wankelende financiële positie van een groeiend aantal gemeenten is voor de Lutherse gemeenten een bedreiging. We zien bij dit thema het volgende:
  - Er is sprake van een teruglopend ledenaantal waardoor er ook minder inkomsten uit 'levend geld' zijn.
  - Van de 26 Lutherse gemeenten bevinden 7 zich financieel in risicocategorie C (met nog een levensduur van max. 10 jaar) en 4 in de hoogste risicocategorie D (met nog een levensduur van max. 5 jaar).
  - Er is een beperkt eigen vermogen, en als het er is, wordt het onvoldoende aangewend.
  - Er wordt financieel gezien weinig vooruit gekeken.
  - Er is bij gemeenten onvoldoende menskracht (vacatures) en expertise en gemeenten weten onvoldoende de weg te vinden voor ondersteuning vanuit de Dienstenorganisatie.
- Het behoud van het Lutherse roerend en onroerend erfgoed is belangrijk om de Lutherse traditie in stand te kunnen houden. Er is nu onvoldoende zicht op wat er aan erfgoed is, waar het zich bevindt en in welke staat het verkeert.
- Het beheer van het kerkgebouw en ander vastgoed is voor veel Lutherse gemeenten een belangrijk aandachtspunt waar vroeg of laat keuzes in gemaakt moeten worden. Daarvoor is ondersteuning nodig die gemeenten onvoldoende weten te vinden binnen de Protestantse Kerk.
- Veel Lutherse gemeenten staan in de overlevingsstand: Ze proberen te behouden wat er nog is. Dat maakt dat het heden belangrijker is dan de toekomst. Dit zorgt ervoor dat gemeenten naar binnen gekeerd zijn. De interne 'cultuur' van de Lutheranen is daarbij zowel een kracht als een valkuil. Er is een eigen profiel en een sterk inhoudelijke verbondenheid rond het Luthers gedachtegoed, de traditie en liturgie. Echter: de veranderbereidheid is laag en 'gezag' wordt niet op voorhand geaccepteerd. Het woord 'eigenzinnig' past Lutheranen goed.

2. Aanpak

Om de bovengenoemde genoemde thema's te adresseren is in het plan Duurzaam Luthers de volgende aanpak opgenomen. De aanpak kent 2 pijlers:

- A. oplossingsrichtingen die aansluiten bij programma's die voor de hele Protestantse Kerk worden ontwikkeld en uitgevoerd en
- B. een aantal specifiek 'Lutherse' maatregelen.

A. Oplossingsrichtingen binnen het geheel van de Protestantse Kerk

Oplossingsrichtingen die aansluiten bij programma's die voor de gehele Protestantse Kerk worden ontwikkeld gaan over twee belangrijke thema's:

- Het versterken/vormgeven van onderlinge samenwerking (van Evangelisch Lutherse gemeenten met elkaar en/of met protestantse gemeenten). Als basis dient onder meer de synode-rapportage [Lichter ingevuld](#).
- Ondersteuning van gemeenten (ontzorgen) op het gebied van inhoud (gemeente zijn), bestuurskracht en financiën.

Deze vraagstukken komen aan de orde in het in ontwikkeling zijnde programma 'toekomstgerichte ondersteuning' van de Protestantse Kerk. Duurzaam Luthers sluit bij dit programma aan. In twee classes wordt in januari 2024 een begin gemaakt met nieuwe vormen van dienstverlening waar zowel protestantse als Lutherse gemeenten aan zullen deelnemen (pilot omgeving). Dit gebeurt in nauwe samenwerking met de Dienstenorganisatie, de betreffende classispredikanten, het breed moderamen van de classicale vergadering en het CCBB. Bij een positief resultaat wordt in de loop van 2024 het aantal classes dat hieraan deelneemt vergroot, opnieuw voor zowel Lutherse als protestantse gemeenten. Dit wordt in de komende periode verder uitgewerkt.

Verder bevat het plan van aanpak:

- Het ontwikkelen van perspectief en ondersteuning op het gebied van vastgoed. Als basis dient onder meer het rapport [Speelruimte gezocht](#). Er zal aan de hand van casuïstiek een draaiboek worden opgesteld waar gemeenten binnen de Protestantse Kerk gebruik van kunnen maken en waarin ervaring, best practices, valkuilen en risico's zijn opgenomen en mogelijke partners met wie samen kan worden gewerkt op het gebied van vastgoed.
- Een hbo- en wo-curriculum uitwerken om het Luthers gedachtegoed een structurele plek te geven in de opleiding van predikanten/kerkelijk werkers en in het aanbod van Permanente Educatie.
- In samenwerking met Team Communicatie & Events een strategisch communicatieplan opstellen om het Luthers gedachtegoed nog beter te integreren in de communicatiekanalen en -middelen van de Protestantse Kerk.

B. Oplossingsrichtingen specifiek voor Lutherse gemeenten:

- De inventarisatie van het Luthers erfgoed die nu plaatsvindt, zal leiden tot keuzes in wat waar behouden en bewaard kan blijven, in samenwerking met het Luther Museum en Museum Catharijne Convent.
- Er zal een voorstel voor een nieuwe bestuursstructuur worden uitgewerkt voor de Lutherse traditie, met als doel heldere sturing/verantwoordelijkheden te creëren passend binnen het grotere geheel van de Protestantse Kerk. Hierbij zal aansluiting worden gezocht met het programma 'Bestuursstructuur'.